DE FEMINISTISCHE

PARTIJWIJZER

Over ActionAid:

ActionAid is een internationale vrouwenrechtenorganisatie die werkt aan een betere en gelijke toekomst voor iedereen. In meer dan 45 landen werken we zij aan zij met voorvechters van een eerlijke wereld. We geloven in het aanpakken van de onderliggende oorzaken van armoede en ongelijkheid en stellen vrouwenrechten hierbij centraal. We luisteren naar wat mensen echt nodig hebben en ondersteunen lokale partners om hun plannen uit te voeren en in actie te komen. Daarbij worden zij gesteund door supporters en campagnevoerders over de hele wereld. Samen vormen we een krachtige beweging die werkt aan duurzame systeemverandering. www.actionaid.nl

inhoudsopgave

1.0 Introductie **04**

2.0 Feministische ranking politieke partijen **14**

3.0 Politieke partijen **16**

4.0 Begrippenlijst **53**

5.0 Facts & Figures **55**

Wij willen de Feminist Organisers Michelle Rasch, Hilde Beune, Christopher Wijnhoven en Willemijn Wessels bedanken voor het politieke monitoren gedurende het afgelopen jaar en het geweldige werk dat zij hebben verricht om deze Feministische Partijwijzer mogelijk te maken.

ALS JE MENSEN VRAAGT:

Wat vind je nou echt belangrijk?

Dan zeggen ze bijna altijd: een goede gezondheid, genoeg tijd, veel liefde, gelijkheid, vrede en vrijheid. Het vormt de basis van feministische waarden. Waarden die ons wereldwijd allemaal gelukkig maken - nu en later.

Is het dan niet gek dat de wereld al decennialang wordt geleid door idealen die vooral economisch gewin vooropstellen? Met armoede, vervuiling, uitbuiting en geweld tot gevolg. Vrouwen betalen hiervoor te vaak de hoogste prijs.

Dit moet stoppen. Daarom roepen wij alle politieke leiders op te veranderen en te regeren vanuit feministische waarden. Zo maken we ruimte voor een gezond klimaat, gelijke kansen en eerlijke machtsstructuren. Voor alles wat echt belangrijk is.

Scan de QR-code en bekijk de video-oproep aan politici om te regeren vanuit feministische waarden!

1. Introductie

Wat is nou *echt* belangrijk? Dat is een grote vraag die je vaak gemakkelijk beantwoordt met begrippen als: gelijkheid, vrede, liefde, gezondheid, vrijheid, genoeg tijd. We noemen die belangrijke zaken feministische waarden. En deze vormen de basis voor vooruitgang. Voor de stappen die Nederland moet nemen richting klimaatrechtvaardigheid. Voor de rol en verantwoordelijkheid van Nederlandse bedrijven betreffende het beschermen van vrouwenrechten. Voor een regering die welzijn boven winst stelt.

Tijdens de verkiezingen op 17 maart mag jij hierover meebeslissen. Maar wat kies je met het oog op de toekomst? Hoe scheid je het politieke kaf van het koren? En welke partijen praten niet alleen, maar komen ook met concrete plannen? Dat zijn lastiger te beantwoorden vragen dan de vraag wat echt belangrijk is. De vele partijprogramma's en -campagnes vol mooie beloftes helpen daar niet bij.

Omdat jij als wereldverbeteraar meer te doen hebt dan al die partijprogramma's doorspitten, helpen wij je een handje. ActionAid heeft dertien partijprogramma's geanalyseerd op onderwerpen die echt belangrijk zijn. Of beter gezegd: op zaken die namens Nederland bijdragen aan een feministische wereld. Voor een gezond klimaat, gelijke kansen, en eerlijke machtsstructuren.

Dit vinden wij echt belangrijk

Een wereld waarin mens en natuur centraal staan, zonder uitbuiting van wie of wat dan ook. Dát is waar ActionAid naar streeft. Wij zijn ervan overtuigd dat dit ook echt kan. Door in te zetten op systeemverandering en feministische waarden voorop te stellen, pakken wij machtsongelijkheid en -misbruik bij de kern aan. Dit doen we binnen economische én politieke systemen.

Ook meten we hoe onze visie invloed kan hebben klimaatbeleid en -actie, voedsel- en grondstoffenketens, en afspraken over belasting en ondernemen. Want als we hardmaken dat onze beoogde feministische transitie vooruitgang van mens en natuur betekent, ontstaat het verlangen naar een feministische economie vanzelf.

ActionAid roept politici op écht leiderschap te tonen voor een betere toekomst

8 PUNTEN VOOR EEN BETERE TOEKOMST

Tijdens de aankomende verkiezingen roepen wij politieke leiders op om vanuit feministische waarden te regeren en aan de volgende punten gehoor te geven:

1. Stel welzijn van mens en aarde centraal, niet winst van multinationals.

2. Maak van de klimaatcrisis de hoogste prioriteit. Zorg ervoor dat we internationaal vooroplopen met ons klimaatbeleid.

3. Zet vol in op gendergelijkheid. Laat vrouwen van alle achtergronden aan alle beslissing-tafels deelnemen.

4. Stop belastingontwijking en zet in op internationaal eerlijke belastingen.

5. Maak publieke diensten zoals zorg, kinderopvang en onderwijs voor iedereen toegankelijk, betaalbaar en van goede kwaliteit.

6. Garandeer internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) via wetgeving. Pak bedrijven die mensenrechten schenden en milieuschade toebrengen hard aan.

7. Stop de financiering van grootschalige landbouw. Investeer in een circulaire economie voor het behoud van biodiversiteit en voedselzekerheid.

8. Stimuleer een eerlijke energie transitie. Stop de financiering in fossiele brandstoffen.

Hoe deze acht punten bijdragen aan een feministische transitie en economie

1. Stel welzijn van mens en aarde centraal, niet winst van multinationals. Traditionele economen drukken met hun ideeën een zware stempel op het huidige wereldwijde economische systeem. Hierbij besteden zij weinig of geen aandacht aan de waarde van zorg voor mens en aarde. Ook wordt de waarde van onbetaalde zorg en huishoudelijk werk in de meeste landen nog steeds gezien als sterk ondergewaardeerd 'vrouwenwerk'. Zo nemen we zorgwerk te vaak voor lief, wordt het niet of slecht betaald en rekenen we het niet mee in maatstafen (als BNP) over hoe het met een land gaat. Dit is volledig onterecht. Want zorgwerk draagt bij aan het welzijn én de welvaart van ons allen. Daarom moet het gezien worden als belangrijk en waardevol.

2. Maak van de klimaatcrisis de hoogste prioriteit. Zorg ervoor dat we internationaal vooroplopen met ons klimaatbeleid. De ernstige gevolgen van de klimaatcrisis worden steeds meer zichtbaar. Ontwikkelingslanden dragen het minst aan klimaatverandering bij maar worden het hardst geraakt. Meer en intensere cyclonen, overstromingen, droogte en branden verwoesten het leven van vele gemeenschappen in het globale zuiden. Vrouwen worden daarbij nog eens extra hard geraakt vanwege de reeds bestaande ongelijkheid. Ze hebben doorgaans te maken met slechte huisvesting, vluchtrisico's als ontvoering en verkrachting onderweg, een gebrek aan (financiële) middelen en zorgverantwoordelijkheden voor derden. Hierdoor hebben vrouwen veertien keer meer kans om te overlijden tijdens een klimaatramp.

3. Zet vol in op gendergelijkheid. Laat vrouwen van alle achtergronden aan alle beslissingtafels deelnemen. Nog te vaak zijn vrouwen niet betrokken bij beslissingen die hen aangaan. Zo zien we nu tijdens de coronacrisis dat vrouwen in veel gevallen juist worden buitengesloten bij de corona crisisbesluitvorming. In de meeste landen (74%) is minder dan eenderde van het 'corona team' vrouw. En dat terwijl het gaat om beslissingen die veelal grote impact hebben op hun toekomst. Uit onze jarenlange ervaring hebben we bovendien geleerd dat meer vrouwelijk leiderschap niet alleen leidt tot een betere belangenbehartiging van vrouwen en de hele gemeenschap, maar ook tot meer gendergelijkheid.

4. Stop belastingontwijking en zet in op internationaal eerlijke belastingen. Hoe belastingen geïnt worden en hoe belastingen besteed worden, maakt veel uit voor gendergelijkheid. Een veelvoorkomende

vorm van belastinginning is BTW. Deze vorm raakt vrouwen harder, omdat zij een substantieel groter aandeel van hun inkomen uitgeven aan basisgoederen en -diensten. Daarbij kost belastingontwijking van multinationals gevestigd in 'belastingparadijzen', ontwikkelingslanden ieder jaar 200 miljard dollar. Dat is veel meer dan de 150 miljard die in 2018 wereldwijd werd uitgegeven aan ontwikkelingshulp. Daarom moeten er internationaal eerlijke belastingen komen. Deze kunnen publieke voorzieningen wereldwijd financieren. Dit leidt tot een verlichting van onbetaalde zorgtaken én een oplossing van de huidige zorgcrisis. Zo vergroten we kansengelijkheid voor vrouwen.

5. **Maak publieke diensten zoals zorg, kinderopvang en onderwijs voor iedereen toegankelijk, betaalbaar en van goede kwaliteit.** Publieke voorzieningen, zoals kinderopvang van goede kwaliteit, educatie, gezondheidszorg en schoon drinkwater, zijn essentieel voor het welzijn van een maatschappij. Toch zien we wereldwijd dat publieke voorzieningen chronisch ondergefinancierd worden. In tijden van crises, wordt hier vaak nóg meer op gekort. Dat moet anders. Want als deze voorzieningen (deels) afwezig zijn, vangen vrouwen hiervoor de grootste klap op. Het is daarbij niet alleen van belang óf die publieke voorzieningen er zijn, maar ook hóe en door wie ze geleverd worden. Om publieke voorzieningen voor iedereen te laten werken, is een aantal dingen belangrijk: ze moeten van hoge kwaliteit zijn; ze moeten toegankelijk en aangepast zijn op de behoeften van de meest gemarginaliseerden; en ze moeten publiekelijk en zonder winstoogmerk geleverd worden.

6. **Garandeer internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) met wetgeving. Pak bedrijven die mensenrechten schenden en milieuschade toebrengen hard aan.** Vervuiling, landroof, uitbuiting en ander grensoverschrijdend gedrag— multinationals komen er vaak mee weg zonder gevolgen. Deze rechtenschendingen raken iedereen, maar vrouwen nog altijd meer. Want zaken als water halen, voedsel verbouwen en de verzorging van kinderen, ouderen en zieken, zijn taken die de vrouwen in ontwikkelingslanden vaak voor hun rekening nemen. Door landroof en vervuiling wordt het moeilijker deze taken uit te voeren. Vrouwen moeten bijvoorbeeld verder lopen voor schoon water, er komen meer zieken en het wordt steeds lastiger de

eindjes aan elkaar te knopen. Ook komen ze hierdoor minder vaak in aanmerking voor de (geringe) vrijgekomen werkgelegenheid. Indien ze in opstand komen, ligt (seksuele) intimidatie en geweld op de loer. Hoewel ze elke dag vechten tegen dit onrecht, hebben ze niet de middelen om gerechtigheid te eisen. Daarom moeten er regels komen zodat bedrijven die zich hier schuldig aan maken worden aangepakt.

7. Stop de financiering van grootschalige landbouw en fossiele brandstoffen. Investeer in een circulaire economie voor het behoud van biodiversiteit en voedselzekerheid. Door een uitbuitende en uitputtende economie, zijn de gevolgen van de klimaatcrisis haast niet te overzien. Ook dit raakt vrouwen extra hard - in ontwikkelingslanden produceren zij 80 procent van het voedsel, vaak met agro-ecologische technieken die de biodiversiteit stimuleren. Grootschalige landbouw doet het tegenovergestelde. Naast het feit dat die massa-industrie niet vies is van landroof van vrouwen (zij mogen vaak geen land bezitten), buiten zij de grond compleet uit voor maximaal financieel gewin. Een transitie van het huidige landbouw-, voedsel- en energiesysteem is daarom hoognodig.

8. Stimuleer een eerlijke energie transitie. Stop de financiering van fossiele brandstoffen. Klimaatverandering raakt degenen die er het minst aan bijgedragen hebben het hardst. We moeten stoppen met fossiele brandstoffen en overstappen naar duurzame energie. Daarbij is het belangrijk om niet alleen naar het milieu te kijken maar ook naar de mensenrechten. Mijnbouw van grondstoffen gebruikt in bijv. windturbines en elektrische auto's raken vrouwen in ontwikkelingslanden hard door de vervuiling van water en leefomgeving, en landroof als gevolg van de mijnbouwactiviteiten. Een echt eerlijke transitie houdt ook rekening met het sociale aspect. Laten we het in een keer goed doen!

Welke politieke partijen zetten een gezond klimaat gendergelijkheid en eerlijke machtsstructuren voorop?

Onze analyse op basis van feministische categorieën

Geen van de partijprogramma's vertelt hoe zij bijdragen aan een feministische transitie en economie. Daarom hebben wij een eigen lijst met 16 vragen, verdeeld over vijf thema's samengesteld. Aan de hand daarvan zijn partijprogramma's geanalyseerd op basis van drie waarderingen: goed, matig of slecht.

VROUWENRECHTEN

- **Intersectionaliteit:** Wordt er in de plannen rondom gendergelijkheid en vrouwenrechten ook goed gekeken naar intersectionele vormen van voorrecht en onderdrukking?
- **Vrouwenrechten internationaal:** Is er oog voor de invloed die Nederland wereldwijd heeft op vrouwenrechten via onze internationale handel, belasting en investeringen; internationale verdragen en deelname aan de VN; en Internationale Financiële Instanties als het IMF en de Wereldbank?
- **Vrouwenrechten dwarsdoorsnijdend:** Zijn vrouwenrechten een alleenstaand onderwerp en gelimiteerd tot de meest voor de hand liggende problemen, of is er ook aandacht voor de structurele manieren waarop genderongelijkheid in veel andere economie- en klimaatonderwerpen terugkomt?

BELASTINGONTWIJKING

- **Aanpak belastingontwijking:** Is er erkenning voor de grote rol die Nederland speelt in het faciliteren van belastingontwijking en zijn er concrete plannen om dit aan te pakken?
- **Aandacht voor ontwikkelingslanden in belasting-plannen:** Nederland sluit ook bilaterale belastingverdragen met ontwikkelingslanden. Is hier aandacht voor in het programma en een plan om te zorgen dat deze eerlijk zijn?
- **Invoering digitale belastingen:** De digitale economie groeit hard en maakt veel winst, maar deze sector betaalt amper belasting in de landen waar ze actief zijn. Dit heeft grote gevolgen, vooral voor ontwikkelingslanden. Is er oog voor het dichten van dit enorme belastinggat?

KLIMAAT

- **Klimaatplannen gericht op maximaal 1,5 graad opwarming:** Zijn de klimaatplannen ambitieus en verrijkend genoeg dat ze als doel stellen om niet meer dan 1,5 graad opwarming te hebben in vergelijking met gemiddeld pre-industriële temperaturen? Dit in lijn met het Parijs-akkoord.
- **Erkenning van extra verantwoordelijkheid klimaatcrisis globale noorden:** Is er erkenning dat de eerste golf geïndustrialiseerde landen, vooral in het globale noorden, meer verantwoordelijkheid moeten dragen voor de klimaatcrisis?
- **Klimaatfinanciering:** Wordt er geld vrijgemaakt om ontwikkelingslanden te ondersteunen met hun klimaatplannen, dat los van het ontwikkelingsbudget staat?
- **Verlies en schade:** Worden vergoedingen aan ontwikkelingslanden voorgesteld rondom de reeds veroorzaakte schade door klimaatverandering?

VOEDSEL

- **Landrechten:** Is er aandacht voor het feit dat veel grote bedrijven misbruik maken van de situatie (lees: land onteigenen) omdat vrouwen vaak veel van het land bewerken en legaal maar 20 procent van het land wereldwijd bezitten?
- **Promotie voedselzekerheid voor vrouwen en gemeenschappen:** Is er aandacht voor het feit dat vrouwen in ontwikkelingslanden 80 procent van het voedsel produceren en wordt hun toegang tot en controle over land, zaden en andere middelen gewaarborgd?
- **Promotie kleinschalige duurzame landbouw, transitie industriële landbouw:** Is er aandacht voor de manier waarop grootschalige industriële landbouw bijdraagt aan de klimaatcrisis en zijn er plannen om alternatieven aan te moedigen?

GRONDSTOFFEN

- **Wetgeving rondom internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO):** Wordt er aandacht besteed aan het ontbreken van bindende regels om grote bedrijven medeverantwoordelijk te houden wanneer zij mensenrechten schenden of het milieu vervuilen?
- **Stop investering in fossiele brandstof:** Is er aandacht voor de rol die fossiele brandstoffen spelen in de klimaatcrisis en zijn er specifieke, ambitieuze plannen om de investeringen in fossiele brandstoffen te beëindigen?
- **Circulaire grondstoffen gebruiken:** Zijn er plannen over hoe de al verworven grondstoffen opnieuw gebruikt kunnen worden om zo uitputting te voorkomen?

2. Feministische analyse politieke partijen

BIJ1
12 GOED,
3 MATIG,
1 SLECHT

DENK
2 GOED,
6 MATIG,
8 SLECHT

SP
6 GOED, 5 MATIG,
5 SLECHT

SGP
2 GOED,
9 SLECHT,
5 MATIG

CDA
1 GOED,
4 MATIG,
11 SLECHT

PVV
0 GOED,
0 MATIG,
16 SLECHT

D66
5 GOED,
9 MATIG,
2 SLECHT

CHRISTENUNIE
5 GOED, 6 MATIG,
5 SLECHT

PARTIJ VAN DE ARBEID
11 GOED,
4 MATIG,
1 SLECHT

VVD
0 GOED,
2 MATIG,
14 SLECHT

PARTIJ VOOR DE DIEREN
14 GOED, 2 SLECHT

GROENLINKS
9 GOED,
4 MATIG,
3 SLECHT

FORUM VOOR DEMOCRATIE
0 GOED, 1 MATIG,
15 SLECHT

3. Politieke partijen

17 | Partij voor de Dieren (PvdD)
20 | Partij van de Arbeid (PvdA)
23 | BIJ1
26 | GroenLinks
29 | Democraten 66 (D66)
32 | Socialistische Partij (SP)
35 | DENK
37 | ChristenUnie (CU)
40 | Christen-Democratisch Appèl (CDA)
43 | Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD)
46 | Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP)
49 | Partij voor de Vrijheid (PVV)
51 | Forum voor Democratie (FvD)

HOE **FEMINISTISCH** ZIJN DE PARTIJPROGRAMMA'S?

PARTIJ VOOR DE DIEREN (PVDD)

VROUWENRECHTEN

- **Intersectionaliteit: goed**
- **Vrouwenrechten internationaal: goed**
- **Vrouwenrechten dwarsdoorsnijdend: goed**

De PvdD streeft naar een welzijnseconomie waarin het belang van mens en milieu boven dat van grote bedrijven staat. Intersectionaliteit en vrouwenrechten komen in delen van het programma heel duidelijk naar voren, zoals in de zorg en een eerlijke behandeling door de overheid. Toch is er zeker ruimte voor verbetering. Zo wordt er benoemd dat sekse, gender en etniciteit niet tot inkomensverschillen mogen leiden. Hiervoor worden echter geen maatregelen gepresenteerd. En hoewel de PvdD vindt dat beroepen in de zorg en het onderwijs meer waardering verdienen, zouden ze nog een slag kunnen slaan door te benoemen dat juist in die beroepen veel vrouwen werken. Op internationaal niveau en binnen ontwikkelingssamenwerking is de positie van vrouwen en meisjes een focus. Ook wordt uitgelegd hoe juist vrouwen en meisjes extra zwaar worden getroffen door bijvoorbeeld de handel in grondstoffen.

BELASTINGONTWIJKING

- **Aanpak belastingontwijking: goed**
- **Aandacht voor ontwikkelingslanden in belastingplannen: goed**
- **Invoering digitale belastingen: goed**

De PvdD wil dat Nederland niet langer een belastingparadijs is voor brievenbusfirma's: bedrijven die alleen geregistreerd staan in Nederland maar verder geen werknemers of activiteiten in Nederland hebben. Dit wangedrag pakt de PvdD aan door sterke maatregelen in te voeren die belastingontwijking via Nederland aanpakken. Ook zet de PvdD in op een eerlijkere belastingwetgeving en belastingverdragen. Deze zorgen ervoor dat ontwikkelingslanden niet langer miljarden mislopen door belastingontwijkende multinationals in Nederland. Daarnaast zijn ze voorstander van het invoeren van belasting op de digitale sector.

Partij voor de Dieren

KLIMAAT

- **Klimaatplannen gericht op maximaal 1,5 graad opwarming: goed**
- **Erkenning van extra verantwoordelijkheid klimaatcrisis globale noorden: goed**
- **Klimaatfinanciering: goed**
- **Verlies en schade: slecht**

Van de zittende partijen komen de plannen van de PvdD op gebied van internationale klimaatrechtvaardigheid het meest overeen met internationale afspraken. Zo wordt 1,5 graad opwarming als absoluut maximum gehanteerd en is het doel om in 2030 klimaatneutraal te zijn. Ook in het hoofdstuk over het buitenland staat klimaat centraal; klimaatfinanciering is apart getrokken van het ontwikkelingsbudget. 'Verlies en schade,' of vergoedingen voor schade aan ontwikkelingslanden veroorzaakt door klimaatverandering, worden niet genoemd.

VOEDSEL

- **Landrechten: slecht**
- **Promotie voedselzekerheid voor vrouwen en gemeenschappen: goed**
- **Promotie kleinschalige duurzame landbouw en transitie uit industriële landbouw: goed**

Landrechten voor vrouwen worden niet besproken in het PvdD programma. Wel heeft de PvdD uitgebreide voorstellen voor de (inter)nationale promotie van kleinschalige voedsellandbouw. Hierbij ligt de focus op lokale, duurzame landbouw- en voedselsystemen. Ook stellen zij dat ontwikkelingssamenwerking niet gekoppeld mag worden aan eigen- en/of bedrijfsbelang. Waar het wél om moet gaan is de verduurzaming van de aarde, het aankaarten van onrecht en het oplossen van honger en armoede. Tevens wordt er een duidelijk aanpak gepresenteerd rondom de schending van vrouwenrechten en het investeren in meisjes en vrouwen werkzaam in kleinschalige ecologische landbouw.

Partij voor de Dieren

GOED

GRONDSTOFFEN

- **Wetgeving om mensenrechtenschendingen en milieuschade aan te pakken: goed**
- **Stop investering in fossiele brandstof: goed**
- **Circulair grondstoffen gebruiken: goed**

De PvdD wil dat Nederland strengere eisen stelt aan de import van grondstoffen (zoals koper, kolen, soja en palmolie) waarvan de winning of productie schade kan toebrengen aan mensen, dieren, milieu of de natuur. De tijd van vrijblijvendheid is volgens de PvdD voorbij. Dat betekent dat bedrijven verplicht zijn om mensenrechtenschendingen (inclusief kinderarbeid), milieuvervuiling, het aantasten van dierenwelzijn en biodiversiteitsverlies in hun ketens te identificeren, te voorkomen en aan te pakken. Dit wordt onderdeel van een bindende Nederlandse IMVO-wetgeving. Dat is goed nieuws. PvdD wil daarnaast dat het gebruik van grondstoffen in 2030 gehalveerd is en dat alle grondstoffen worden hergebruikt. Ook pleit PvdD voor een Grondstoffenwet met bindende verplichtingen. Zeer vervuilende fossiele brandstoffen komen Nederland niet meer in, aldus de PvdD. En om de uitzonderingspositie van de fossiele industrie te beëindigen, moet de subsidie voor diezelfde industrie worden afgeschaft.

PLAN B: IDEALISME IS HET NIEUWE REALISME

PARTIJ VAN DE ARBEID (PVDA)

VROUWENRECHTEN

- **Intersectionaliteit: goed**
- **Vrouwenrechten internationaal: goed**
- **Vrouwenrechten dwarsdoorsnijdend: goed**

De PvdA scoort heel goed op vrouwenrechten en intersectionaliteit. In verreweg de meeste aspecten van hun partijprogramma, zoals het onderwijs, de zorg en de bredere economie, is specifiek aandacht voor de positie van vrouwen, voor LHBTI-rechten en voor de impact van beleid op groepen met verschillende achtergronden, economische posities et cetera. Verder is het positief dat vrouwenrechten en LHBTI-rechten ook focusgebieden zijn in ontwikkelingssamenwerking en asielbeleid.

BELASTINGONTWIJKING

- **Aanpak belastingontwijking: goed**
- **Aandacht voor ontwikkelingslanden in belastingplannen: goed**
- **Invoering digitale belastingen: goed**

De PvdA wil maatregelen nemen tegen belastingontwijking op Europees niveau. Zo roepen ze de belastingconcurrentie tussen staten een halt toe. Ook zetten ze in op het aanpakken van grote bedrijven die via Nederland belasting ontwijken. Zo moet er een einde komen aan de uitwijkmogelijkheden via belastingparadijzen. De PvdA zet in op belastingtransparantie van internationale bedrijven en op de invoering van een belasting voor digitale bedrijven. Daarnaast geven ze aan dat het belastingbeleid van Nederland ten aanzien van ontwikkelingslanden eerlijker moet.

KLIMAAT

- **Klimaatplannen gericht op maximaal 1,5 graad opwarming: goed**
- **Erkenning van extra verantwoordelijkheid klimaatcrisis globale noorden: matig**
- **Klimaatfinancering: goed**
- **Verlies en schade: matig**

PvdA

De PvdA noemt maximaal 1,5 graad opwarming als doel, maar stelt het doel voor 2030 op slechts 55 procent emissiereductie. Emissiereductie betekent uitstootvermindering van stoffen die (mogelijk) een schadelijk effect op het milieu hebben. Dit lijkt dus niet helemaal op elkaar afgestemd. Een duidelijke erkenning vanuit het globale noorden en het nemen van verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de klimaatcrisis ontbreekt. Wat goed is om te zien is dat klimaatfinanciering niet uit het ontwikkelingsbudget gehaald wordt, maar additioneel is. Internationaal ligt de nadruk op adaptatie: ontwikkelingslanden krijgen steun in hun klimaatbeleid. De PvdA stelt als een van de enige partijen vast dat klimaatfinanciering geen lening is. Verder wordt expliciet gemaakt dat noodhulp een extra is en niet te koste mag gaan van ontwikkelingssamenwerking.

VOEDSEL

- **Landrechten: slecht**
- **Promotie voedselzekerheid voor vrouwen en gemeenschappen: matig**
- **Promotie kleinschalige duurzame landbouw en transitie uit industriële landbouw: goed**

De PvdA heeft het nergens over het belang van landrechten in het globale zuiden. Ook niet in het kader van de aanpak van de klimaatcrisis. In het programma is weinig aandacht voor het investeren in de voedselzekerheid van het globale zuiden. Wel staan er goede punten in die van belang kunnen zijn. Denk bijvoorbeeld aan het investeren in mensenrechten en het niet willen koppelen van armoedebestrijding aan het “migratiethema”. De PvdA scoort goed op het willen investeren in een grondige duurzame transitie voor Nederlandse landbouw- en voedselsystemen. Dit komt op internationaal niveau wat minder goed uit de verf.

PvdA

GOED

GRONDSTOFFEN

- **Wetgeving om mensenrechtenschendingen en milieuschade aan te pakken: goed**
- **Stop investering in fossiele brandstof: goed**
- **Circulair grondstoffen gebruiken: goed**

PvdA pleit voor bindende maatregelen (wetgeving) voor internationaal maatschappelijk ondernemen, in aanvulling op vrijwillige maatregelen. Volgens de PvdA mogen Nederlandse bedrijven zich niet schuldig maken aan mensenrechtenschendingen, kinderarbeid en milieuschade in productieketens. De PvdA wil niet alleen overgaan op duurzame energie, maar vindt ook dat de manier waarop we produceren en omgaan met grondstoffen duurzamer kan. Het plan werkt toe naar een circulaire economie. De PvdA wil de subsidies voor biomassa- en kolencentrales stopzetten. Ook banken en pensioenfondsen moeten volgens de PvdA stoppen met het financieren van vervuilende activiteiten, met specifieke aandacht voor de fossiele industrie.

SAMEN VOORUIT.

BIJ1

VROUWENRECHTEN

- **Intersectionaliteit: goed**
- **Vrouwenrechten internationaal: slecht**
- **Vrouwenrechten dwarsdoorsnijdend: goed**

Het programma van BIJ1 heeft duidelijk een intersectioneel feministische ondertoon. Er worden nadrukkelijk concrete plannen voorgesteld om racisme, seksisme, validisme en andere vormen van onderdrukking te bestrijden. BIJ1 wil publiekelijk verzorgde inclusieve zorg en erkent dat zorgwerk nog te vaak onbetaald of slecht betaald door vrouwen wordt verricht. Hoewel BIJ1 noemt dat verworven vrouwenrechten internationaal gevaar lopen, zijn er geen concrete plannen over hoe dit op te lossen. Er is wél aandacht voor de uitbuiting van vrouwen wereldwijd (voor onze kleding, onze zorg en huishoudelijk werk) en hoe de huidige Nederlandse levensstijl deze uitbuiting mede in de hand werkt.

BELASTINGONTWIJKING

- **Aanpak belastingontwijking: goed**
- **Aandacht voor ontwikkelingslanden: goed**
- **Invoering digitale belastingen: matig**

BIJ1 wil een einde maken aan belastingparadijs Nederland. Dit doen zij door de vluchtroutes van bedrijven, die via Nederland belasting ontwijken, te versperren. De ambitie is ook de belastinglekken die multinationals gebruiken te dichten. BIJ1 legt de link tussen ontwikkelingslanden en belastingontwijking. Hierbij gaat de aandacht naar het stoppen van de bescherming van grote bedrijven die zich schuldig maken aan belastingontwijking. De partij besteedt niet heel expliciet aandacht aan het belasten van de digitale sector. Wel geeft BIJ1 te kennen dat ze op Europees niveau streven naar het verhogen van de belasting voor multinationals.

BIJ1

KLIMAAT

- **Klimaatplannen gericht op maximaal 1,5 graad opwarming: goed**
- **Erkenning van extra verantwoordelijkheid klimaatcrisis globale noorden: goed**
- **Klimaatfinancering: goed**
- **Verlies en schade: goed**

BIJ1 is de partij die het duidelijkste stelt dat klimaatverandering een probleem is dat veroorzaakt wordt door het globale noorden en dat het globale zuiden daar het meest onder te lijden heeft. Dat blijkt ook uit het gebruik van de term klimaatracisme. Hiermee geven ze aan dat dat klimaatverandering mensen niet evenredig raakt. Personen die al andere vormen van discriminatie ervaren, worden harder geraakt dan anderen. Als enige partij noemen zij de verlies- en schadefinanciering expliciet. Verder willen ze 75 procent minder CO^2 uitstoten in 2025 en in 2030 geen emissies meer hebben. Daarmee hebben ze een redelijk coherent verhaal op gebied van klimaatrechtvaardigheid, zeker op internationaal niveau.

VOEDSEL

- **Landrechten: matig**
- **Promotie voedselzekerheid voor vrouwen en gemeenschappen: matig**
- **Promotie kleinschalige duurzame landbouw en transitie uit industriële landbouw: goed**

Het belang van landrechten wordt benoemd in relatie tot landrechten en viswateren in (en vanuit) bezette Palestijnse gebieden. Ook voedselzekerheid op nationaal niveau krijgt goede aandacht. Er ligt veel nadruk op internationale klimaatrechtvaardigheid, mensenrechten en de noodzaak voor de aanpak van ontbossing et cetera. Dit heeft indirect een positief effect op de voedselzekerheid voor gemeenschappen en vrouwen in het globale zuiden, al wordt dit niet expliciet

BIJ1

benoemd. Sterke nadruk ligt op het verduurzamen van landbouw en het uitfaseren van de bio-industrie in binnen- en buitenland. En, hoewel minder expliciet genoemd, is er ook aandacht voor het investeren in kleinschalige landbouw binnen ontwikkelingssamenwerking.

GOED

GRONDSTOFFEN

- **Wetgeving om mensenrechtenschendingen en milieuschade aan te pakken: goed**
- **Stop investering in fossiele brandstof: goed**
- **Circulair grondstoffen gebruiken: goed**

BIJ1 wil dat er een onderzoek komt naar de herkomst van import- en exportproducten. Dit om te checken of ze duurzaam en verantwoord verkregen zijn én om te voorkomen dat we een klimaatonvriendelijk, onrechtvaardig en imperialistisch systeem faciliteren en in stand houden. Ook vindt de partij dat Nederland de ontwikkeling van internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) wetgeving moet steunen. Hierdoor dienen bedrijven verplicht verantwoording af te leggen over de herkomst van hun producten en de impact ervan op mens en milieu. Een circulaire en toekomstbestendige economie wordt beoogd. BIJ1 wil zo snel mogelijk, uiterlijk per 2022, dat de subsidies op (de productie van) fossiele brandstoffen én financiële steun aan de fossiele industrie stopt.

SPREEK JE UIT, BEKEN KLEUR.

GROENLINKS

VROUWENRECHTEN

- **Intersectionaliteit: goed**
- **Vrouwenrechten internationaal: slecht**
- **Vrouwenrechten dwarsdoorsnijdend: goed**

GroenLinks zet zich in voor een inclusieve samenleving. Daarbij kijkt de partij naar verschillende factoren die gelijke kansen negatief beïnvloeden - zoals gender, seksuele geaardheid, economische positie et cetera. Ook willen ze een programma starten om de doorstroom van vrouwen, mensen met een migratieachtergrond en mensen met een beperking binnen het bedrijfsleven en de overheid te versnellen. Een andere ambitie is de positie van (vaak slecht of 'zwart' betaalde) huishoudelijk werkers te verbeteren. Om dit te bereiken moet Nederland zich houden aan internationale verdragen over eerlijk werk. In de buitenlandplannen van GroenLinks is helaas minder aandacht voor de positie van vrouwen. Zo wordt er in het beleid voor internationale handel niet gerefereerd naar vrouwenrechten, en worden vrouwenrechten niet genoemd als prioriteit binnen ontwikkelingssamenwerking.

BELASTINGONTWIJKING

- **Aanpak belastingontwijking: goed**
- **Aandacht voor ontwikkelingslanden: goed**
- **Invoering digitale belastingen: goed**

GroenLinks wil korte metten maken met de beschamende rol van belastingparadijs Nederland. Het idee is dan ook het land om te vormen tot een internationale voortrekker van fiscale samenwerking. Hiervoor wil GroenLinks de sluiproutes voor belastingontwijking aanpakken en verdelgen. Als het gaat om ontwikkelingslanden is GroenLinks een van de partijen die zich inzet voor een eerlijkere fiscale behandeling van ontwikkelingslanden. Dit doen zij bijvoorbeeld door het initiëren van eerlijkere belastingverdragen tussen die landen en Nederland. Op het gebied van belasten van de digitale economie is GroenLinks van plan nationale maatregelen te treffen, ook omdat er ook op Europese niveau afspraken worden gemaakt.

GROENLINKS

KLIMAAT

- **Klimaatplannen gericht op maximaal 1,5 graad opwarming: matig**
- **Erkenning van extra verantwoordelijkheid klimaatcrisis globale noorden: goed**
- **Klimaatfinanciering: matig**
- **Verlies en schade: slecht**

GroenLinks presenteert een programma waarin klimaat centraal staat. Hierbij gaan de nationale plannen verder dan de huidige norm. Zo stellen zij bijvoorbeeld 60 procent emissiereductie voor als doel voor 2030. Daarmee lijkt de partij zich te richten op maximaal 1,5 graad opwarming, al wordt dat niet expliciet gesteld. Wat goed is om te zien is dat GroenLinks duidelijk erkent dat het globale noorden meer verantwoordelijkheid moet dragen voor de klimaatcrisis. Ze willen hierin duidelijk stappen zetten. Ook wordt klimaat als prioriteit genoemd in het ontwikkelingsbudget en wordt klimaatdiplomatie versterkt. Geconcludeerd kan worden dat het nationale klimaatbeleid verder is uitgewerkt dan het internationale.

VOEDSEL

- **Landrechten: slecht**
- **Promotie voedselzekerheid voor vrouwen en gemeenschappen: matig**
- **Promotie kleinschalige duurzame landbouw en transitie uit industriële landbouw: goed**

GroenLinks scoort zeer goed op het in fases stopzetten van de industriële landbouw en de bio-industrie in eigen land. Het benadrukt de noodzaak van investeren in de verduurzaming van landbouw, het uitfaseren van chemische bestrijdingsmiddelen en het promoten van biologische landbouw. Landrechten in ontwikkelingslanden worden niet benoemd in het programma. Het ontwikkelen van kennis over efficiënte lokale

GROENLINKS

voedselsystemen wordt benadrukt, maar wel met de focus op hightech innovatieve landbouw- en voedselsystemen. De export van kennis en technologie roept vragen op. Niet alleen over de risico's rondom de machtsconcentratie in het globale noorden, maar ook over lokale kennis- en ervaringsonderschatting in het globale zuiden. De rol van en de noodzaak om te investeren in vrouwen - boerinnen in het bijzonder - blijft onderbelicht. Binnen internationale samenwerking en handel staat duurzame landbouw en bescherming van natuur en duurzame omgang met water op de agenda.

GOED

GRONDSTOFFEN

- **Wetgeving om mensenrechtenschendingen en milieuschade aan te pakken: goed**
- **Stop investering in fossiele brandstof: goed**
- **Circulair grondstoffen gebruiken: goed**

GroenLinks streeft er ook naar om de Nederlandse overheidsfinanciering van export fossielvrij te maken in 2025. Ze zien daarbij graag dat EU-subsidies niet meer naar fossiele brandstoffen gaan. Het streven is om in 2030 de helft minder grondstoffen te gebruiken en in 2050 volledig circulair te zijn. Op EU-niveau worden regels ontwikkeld voor hergebruik van grondstoffen. Nederlandse bedrijven die zich in het buitenland schuldig maken aan ontbossing, vervuiling, aantasting van biodiversiteit en het schenden van mensenrechten worden hard aangepakt. Een klachtenmechanisme en zorgvuldig onderzoek naar risico's op milieuschade en mensenrechtenschendingen moet worden verplicht.

HET IS TIJD VOOR VERANDERING. VOOR NU EN LATER.

DEMOCRATEN 66 (D66)

VROUWENRECHTEN

- **Intersectionaliteit: matig**
- **Vrouwenrechten internationaal: goed**
- **Vrouwenrechten dwarsdoorsnijdend: matig**

In het programma is veel aandacht voor kansengelijkheid in het onderwijs en op de arbeidsmarkt. Hierbij wordt echter niet specifiek ingegaan op de positie van vrouwen en meisjes. D66 is voor een vrouwenquotum en voor meer vrouwen in overheidsinstanties. Er wordt niet gekeken naar andere factoren die daarbij een rol spelen, zoals seksuele geaardheid, afkomst, leeftijd et cetera. In het hoofdstuk over gelijkwaardigheid is wel meer aandacht voor deze intersectionele factoren. D66 ziet het verbeteren van de positie van vrouwen als een prioriteit in internationale handel en ontwikkelingssamenwerking. Helaas komt dit niet duidelijk terug in voorgestelde acties. Zo is er bijvoorbeeld geen aandacht voor vrouwen tijdens handelsmissies.

BELASTINGONTWIJKING

- **Aanpak belastingontwijking: matig**
- **Aandacht voor ontwikkelingslanden: goed**
- **Invoering digitale belastingen: goed**

D66 legt een expliciet verband tussen belastingontwijking en de hierdoor veroorzaakte economische schade aan ontwikkelingslanden. Ze willen op Europees en internationaal niveau samenwerken om belastingontwijking te bestrijden en een minimumbelasting in te voeren. De partij pleit voor een Europese beleidsaanpassing rondom besluitvorming over belastingzaken. Hierdoor kunnen één of enkele dwarsliggers verandering niet blokkeren. Ook zet de partij vol in op internationale samenwerking. Ze laten helaas niet doorschemeren of ze ook stevig inzetten op de nodige nationale maatregelen. Brievenbusfirma's binnen de EU worden aangepakt, geldende maatregelen tegen belastingparadijzen aangescherpt. Tevens zegt D66 de techsector (meer) te willen belasten.

D66

KLIMAAT

- **Klimaatplannen gericht op maximaal 1,5 graad opwarming: matig**
- **Erkenning van extra verantwoordelijkheid klimaatcrisis globale noorden: matig**
- **Klimaatfinanciering: matig**
- **Verlies en schade: slecht**

D66 stelt hogere nationale en EU-doelen dan nu de norm is: 60 procent emissiereductie in 2030 en 75 procent in 2040. Daarmee wordt de toon gezet dat klimaat een essentieel onderdeel is van hun programma. Het klimaatdenken is ook terug te zien in hun wensen voor bindende internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO)-normen voor bedrijven. Op internationaal niveau zijn de doelen minder ambitieus. Klimaatfinanciering wordt wel genoemd, maar voornamelijk binnen het ontwikkelingsbudget. De grootste groei van klimaatfinanciering zou via leningen en private financiering lopen.

VOEDSEL

- **Landrechten: slecht**
- **Promotie voedselzekerheid voor vrouwen en gemeenschappen: goed**
- **Promotie kleinschalige duurzame landbouw en transitie uit industriële landbouw: matig**

Landrechten en het belang ervan worden niet benoemd. Wel hebben ze het over het aantrekkelijker maken van eerlijke en duurzame soja-import – een thema dat een mooi bruggetje had kunnen zijn naar de aanpak van landroof. D66 scoort goed op het promoten van voedselzekerheid voor vrouwen en gemeenschappen. Dit komt mede door het investeren in onderwijs voor meisjes én in de boerinnen die werkzaam zijn in de kleinschalige voedsellandbouw. Restricties voor patentrechten op gewaszaden willen ze inperken. In zowel Nederland als de EU

D66

scoort D66 matig tot goed op plannen om industriële landouw en bio-industrie te transformeren naar duurzamere vormen van landbouw. Strenge maatregelen tegen verdere ontbossing staan op de agenda, evenals het bevel dat Nederland geen rol meer mag spelen in het financieren of importeren van destructieve industriële landbouw in het globale zuiden. Een kanttekening is wel dat D66 genetisch gemanipuleerde organismen niet per se afwijst.

GOED

GRONDSTOFFEN

- **Wetgeving om mensenrechtenschendingen en milieuschade aan te pakken: goed**
- **Stop investering in fossiele brandstof: matig**
- **Circulair grondstoffen gebruiken: goed**

D66 pleit voor één duidelijk regelgevingskader voor internationaal maatschappelijk ondernemen, op basis van de EU, de VN en OESO-richtlijnen. D66 wil ook dat bedrijven per 2025 deze richtlijnen hebben geïmplementeerd. D66 wil daarnaast een harde doelstelling voor de reductie van milieueffecten, gerelateerd aan het delven, transporteren en verwerken van grondstoffen voor de Nederlandse markt. Ze vergeten hierbij het benoemen van mensenrechtenschendingen, welke ook gepaard gaan met grondstoffenwinning in veel grondstofrijke landen. D66 eist meer aandacht en beleid voor de circulariteit van schaarse grondstoffen zoals zeldzame metalen. Om de doelen op het gebied van de circulaire economie te behalen, is volgens D66 het monitoren van grondstoffenwinning, -import, -export en -gebruik noodzakelijk. Ze willen subsidie voor fossiele projecten afbouwen. De financiering voor fossiele brandstoffen moet stoppen en wordt zo volledig afgebouwd. Overtuigende bewijzen laten zien hoe schadelijk deze zijn voor mens en milieu.

EEN NIEUW BEGIN.

SOCIALISTISCHE PARTIJ (SP)

VROUWENRECHTEN

- **Intersectionaliteit: slecht**
- **Vrouwenrechten internationaal: slecht**
- **Vrouwenrechten dwarsdoorsnijdend: slecht**

Vrouwenrechten en intersectionaliteit zijn geen focus in het partijprogramma van de SP. Binnen belangrijke thema's als economie, klimaat, internationale handel en ontwikkelingssamenwerking wordt op geen enkele manier verwezen naar ongelijkheden op basis van gender, seksuele geaardheid of achtergrond. Alleen als het gaat om de economische positie van mensen komt dit af en toe terug. In het hoofdstuk over het tegengaan van discriminatie wordt kort genoemd dat de loonkloof tussen vrouwen en mannen onaanvaardbaar is. Er wordt echter niet gesproken over maatregelen zoals een vrouwenquotum. In de paragraaf over ontwikkelingshulp wordt gesteld dat ze investeringen willen doen in betrouwbare lokale organisaties, niet in corrupte overheden of bedrijven. Investeringen in vrouwenrechten en vrouwen worden niet expliciet genoemd.

BELASTINGONTWIJKING

- **Aanpak belastingontwijking: goed**
- **Aandacht voor ontwikkelingslanden: goed**
- **Invoering digitale belastingen: goed**

De SP is van plan een einde te maken aan belastingparadijs Nederland. Ze willen belastingconstructies die via ons land lopen een halt toeroepen. Op die manier helpen zij ontwikkelingslanden die nu miljarden mislopen. Naast nationale maatregelen zetten ze in op internationale samenwerking. Zo gaan ze internationale belastingontwijking tegen. Om ervoor te zorgen dat de digitale economie een bijdrage levert, moeten ook zij voortaan belasting betalen.

SP

KLIMAAT

- **Klimaatplannen gericht op maximaal 1,5 graad opwarming: matig**
- **Erkenning van extra verantwoordelijkheid klimaatcrisis globale noorden: matig**
- **Klimaatfinanciering: matig**
- **Verlies en schade: matig**

De SP stelt een Green New Deal voor waarbij wordt ingezet op een eerlijke transitie. Denk aan veel inspraak van burgers, herverdeling van geld, en een erkenning dat rijken meer verantwoordelijkheid dragen voor de crisis. Qua klimaat was de SP moeilijk te beoordelen omdat ze minder emissiedoelen en cijfermatige doelen stellen. Daarom is het onduidelijk of ze zich richten op maximaal 2 graad opwarming of 1,5. De sterke herverdelingsplannen van de SP op nationaal niveau komen minder nadrukkelijk naar voren in hun internationale hoofdstukken. Zo wordt klimaatfinanciering onderdeel van het ontwikkelingsbudget. Wat goed is om te lezen is dat noodhulp los van het ontwikkelingsbudget wordt gezien.

VOEDSEL

- **Landrechten: slecht**
- **Promotie voedselzekerheid voor vrouwen en gemeenschappen: slecht**
- **Promotie kleinschalige duurzame landbouw en transitie uit industriële landbouw: goed**

De SP heeft het niet over landrechten. Ook wordt er niets expliciet vermeld over het bijdragen aan voedselzekerheid in het globale zuiden. Dit terwijl de aandacht voor eerlijke internationale verhoudingen en eerlijke handel er wél toe kan bijdragen.
Het belang van lokale voedselsystemen in Nederland wordt benoemd. De SP geeft aan te willen investeren in een 'transitie' naar duurzamere landbouw- en voedselsystemen. Hierbij ligt de nadruk op Nederland - internationale dimensies zijn onduidelijk. De partij pakt misstanden als mensenrechten-schending en milieuproblemen aan.

SP

GOED

GRONDSTOFFEN

- **Wetgeving om mensenrechtenschendingen en milieuschade aan te pakken: goed**
- **Stop investering in fossiele brandstof: goed**
- **Circulair grondstoffen gebruiken: goed**

De SP wil bouwen aan een circulaire economie door het recyclen van grondstoffen en het stimuleren van nieuwe technologieën. Ook zet de partij alle vormen van overheidssteun voor de fossiele industrie stop. Het aanpakken van mensenrechtenschendingen en milieuschade door grondstofwinning blijft onbesproken. De SP wil dat bedrijven in Nederland, en ook de hoofdkantoren van buitenlandse bedrijven, beboet worden als er sprake is van misstanden die zij zelf of toeleveranciers elders in de wereld veroorzaken. Internationaal wil de SP wetten en regels om uitbuiting, vervuiling en corruptie door multinationals aan te pakken. Gendergelijkheid wordt niet genoemd.

WIJ GAAN DOOR!

DENK

VROUWENRECHTEN

- **Intersectionaliteit: matig**
- **Vrouwenrechten internationaal: slecht**
- **Vrouwenrechten dwarsdoorsnijdend: slecht**

DENK zegt vaart te willen maken via diversiteitsquota's. Dit doen zij door het bestrijden van de hardnekkige ondervertegenwoordiging van mensen met een migrantenachtergrond, vrouwen en mensen met een beperking - voornamelijk in belangrijke posities binnen het bedrijfsleven, de overheid en de politiek. Onderdeel van hun internationale programma is het bevechten van ongelijkheid in de wereld. Vrouwenrechten worden daarin niet specifiek genoemd. Evenmin wordt er binnen andere plannen gekeken naar de bevordering van gendergelijkheid en vrouwenrechten.

BELASTINGONTWIJKING

- **Aanpak belastingontwijking: goed**
- **Aandacht voor ontwikkelingslanden: slecht**
- **Invoering digitale belastingen: matig**

DENK wil een eerlijke bijdrage van multinationals. Het standpunt van DENK is dat er voor belastingontwijking in Nederland absoluut geen plaats is. Het plan is dit snoeihard aan te pakken. Helaas geeft de partij niet aan of ze hierbij ook speciale aandacht besteden aan het eerlijker maken van het Nederlandse beleid ten opzicht van ontwikkelingslanden. Evenmin gaan ze expliciet in op de belasting van de digitale economie.

KLIMAAT

- **Klimaatplannen gericht op maximaal 1,5 graad opwarming: slecht**
- **Erkenning van extra verantwoordelijkheid klimaatcrisis globale noorden: goed**
- **Klimaatfinancering: matig**
- **Verlies en schade: slecht**

DENK

DENK is moeilijk te duiden op klimaatbeleid. Ze erkennen de klimaatcrisis én dat het globale noorden hier vooral verantwoordelijk voor is. Daarom willen ze inzetten op internationale geldstromen voor het globale zuiden. Er zijn echter weinig concrete plannen voor wat de Nederlandse bijdrage zou moeten zijn voor klimaatfinanciering en verlies en schade. DENK stelt geen duidelijk emissiedoel voor Nederland en evenmin een doel van maximale opwarming. De partij kiest er, wat klimaat betreft, bewust voor om zich te bewegen in het politieke midden. Dit leidt er zeer waarschijnlijk toe dat de maatregelen die DENK voorstelt onvoldoende zijn om binnen het Akkoord van Parijs te blijven.

VOEDSEL

- **Landrechten: slecht**
- **Promotie voedselzekerheid voor vrouwen en gemeenschappen: slecht**
- **Promotie kleinschalige duurzame landbouw en transitie uit industriële landbouw: matig**

Het programma van DENK heeft geen doelstellingen op het gebied van landrechten. De paragrafen over landbouw en ontwikkelingssamenwerking zijn summier. De wens naar verduurzaming van landbouw staat er duidelijk in, maar er is weinig info over specifieke maatregelen en de internationale agenda hiervoor.

GRONDSTOFFEN

- **Wetgeving om mensenrechtenschendingen en milieuschade aan te pakken: slecht**
- **Stop investering in fossiele brandstof: matig**
- **Circulair grondstoffen gebruiken: matig**

DENK is van mening dat kolencentrales moeten sluiten en dat we moeten investeren in duurzame energiebronnen. De partij zet in op de circulaire economie door het stimuleren van groene innovatie, maar staat niet stil bij het verduurzamen en verantwoord maken van de grondstofketens.

#DENKANDERS

CHRISTENUNIE (CU)

VROUWENRECHTEN

- **Intersectionaliteit: matig**
- **Vrouwenrechten internationaal: matig**
- **Vrouwenrechten dwarsdoorsnijdend: matig**

In het programma van de ChristenUnie wordt vaak gerefereerd aan inclusief beleid, maar in de meeste gevallen niet verder gespecificeerd. De CU wil onder meer de diversiteit binnen de politie vergroten, maar benoemt alleen opleidingsniveau specifiek. De CU pleit voor gelijk loon tussen vrouwen en mannen én voor hogere lonen in sectoren waar veel vrouwen werken zoals onderwijs en zorg. Internationaal gezien wordt er minder aan vrouwenrechten gerefereerd. Hoewel vrouwen een belangrijke doelgroep zijn in ontwikkelingssamenwerking, komen vrouwenrechten niet terug in bijvoorbeeld buitenlandse handel.

BELASTINGONTWIJKING

- **Aanpak belastingontwijking: goed**
- **Aandacht voor ontwikkelingslanden: matig**
- **Invoering digitale belastingen: goed**

CU wil belastingontwijking van grote bedrijven stoppen door ze nationale en internationale maatregelen op te leggen. Ook willen ze dat Nederland een gidsland wordt voor de effectieve aanpak van belastingontwijking. Ze delen hiervoor heldere voorstellen op het gebied van transparantie, het introduceren van minimumtarieven, en het aanpakken van belastingparadijzen. Hiervoor opperen ze een aantal innovatieve ideeën. Ook wil CU dat digitale bedrijven belasting gaan betalen. Helaas gaat de partij niet expliciet in op hoe de fiscale relatie tussen Nederland en ontwikkelingslanden verbeterd kan worden.

ChristenUnie

KLIMAAT

- **Klimaatplannen gericht op maximaal 1,5 graad opwarming: matig**
- **Erkenning van extra verantwoordelijkheid klimaatcrisis globale noorden: slecht**
- **Klimaatfinanciering: slecht**
- **Verlies en schade: slecht**

De CU zet net als veel anderen klimaat op een centrale plek in hun programma. Nationaal gezien hebben ze veel plannen die kunnen helpen bij het aanpakken van de klimaatcrisis. Of het doel maximaal 1,5 of 2 graad opwarming is, stellen ze niet vast. In hun streven naar 55 procent emissiereductie, laten ze niet zien dat de verantwoordelijkheid voor de klimaatcrisis voornamelijk bij het globale noorden ligt. Dat blijkt ook uit het feit dat klimaat amper een onderdeel is van de internationale plannen van de CU.

VOEDSEL

- **Landrechten: slecht**
- **Promotie voedselzekerheid voor vrouwen en gemeenschappen: matig**
- **Promotie kleinschalige duurzame landbouw en transitie uit industriële landbouw: goed**

Het beleid rondom voedselzekerheid richt zich met name op de aanpak van de klimaatcrisis, mensenrechtenschendingen, IMVO-wetgeving, campagnes ter bewustwording van de herkomst van voedsel én de impact van geïmporteerd voedsel. Concrete voorstellen om voedselzekerheid in het globale zuiden te faciliteren middels ontwikkelingshulp en eerlijke handel ontbreekt. De CU heeft een uitgebreid plan voor de verduurzaming van de landbouw- en voedselsystemen. Dit doen zij zoveel mogelijk met lokale kringlooplandbouw. Ook willen ze de schadelijke effecten van industriële landbouw indammen. De internationale investeringen in kringlooplandbouw hadden wat meer en beter gespecificeerd kunnen worden. Investeren in vrouwen wordt benoemd, maar niet concreet gemaakt met betrekking tot handel en internationale samenwerking.

ChristenUnie

MATIG

GRONDSTOFFEN

- **Wetgeving om mensenrechtenschendingen en milieuschade aan te pakken: goed**
- **Stop investering in fossiele brandstof: slecht**
- **Circulair grondstoffen gebruiken: goed**

CU vindt dat de overheid eisen mag stellen voor bedrijven die grondstoffen en producten halen uit een 'sterk verdachte' regio, waar bijvoorbeeld veel mensenrechtenschendingen en milieuvervuiling is. Hieronder valt ook dat de toeleveringsketen moet kunnen aantonen dat er geen sprake is van bijvoorbeeld kinderarbeid. De partij is voorstander van het zichtbaar en traceerbaar maken van de herkomst van producten op het gebied van duurzaamheid en sociale impact. Daarnaast wil CU producten uit de winkel houden waarvan de productie conflicteert met internationale afspraken (op het gebied van mensenrechten, kinderarbeid of milieu). Investeringen in fossiele brandstof worden niet ontmoedigd. CU wil daarentegen wél een circulaire economie realiseren. Dit doen zij door minder materiaal te gebruiken, hergebruik en recycling.

GEEF GELOOF EEN STEM.

CHRISTEN-DEMOCRATISCH APPÈL (CDA)

VROUWENRECHTEN

- **Intersectionaliteit: slecht**
- **Vrouwenrechten internationaal: slecht**
- **Vrouwenrechten dwarsdoorsnijdend: slecht**

Het woord 'vrouwen' komt in het programma van het CDA precies twee keer voor. Hoewel het CDA zegt voor kansengelijkheid in het onderwijs te zijn, wordt niet ingegaan op specifieke factoren die deze gelijkheid belemmeren. Over gender, afkomst, economische positie en dergelijke staat niets geschreven. Het belang van gelijk loon voor vrouwen en mannen wordt benoemd. Concrete ideeën over hoe dit aan te pakken ontbreken. Over het vrouwenquotum wordt niets gezegd. In plaats daarvan moeten grote bedrijven zelf vrijblijvende diversiteitscodes opstellen, aldus het CDA. Vrouwenrechten worden niet genoemd in het beleid rondom internationale handel en ontwikkelingssamenwerking.

BELASTINGONTWIJKING

- **Aanpak belastingontwijking: matig**
- **Aandacht voor ontwikkelingslanden in belastingplannen: slecht**
- **Invoering digitale belastingen: goed**

Het CDA pleit voor het principe dat de winst wordt belast in het land waar die winst is behaald. Hierbij zet het CDA in op internationale afspraken gemaakt binnen de OESO en bij het uitblijven daarvan, een akkoord binnen de EU. Als onderdeel hiervan wil het CDA een belasting voor de digitale economie invoeren. Vreemd is wel dat het CDA belastingen als een volledig nationale aangelegenheid ziet. Dit staat de Europese aanpak van belastingontwijking in de weg. Ook wil het CDA nationale maatregelen nemen om de doorstroomfunctie van Nederland belastingontwijkingsland aan te pakken. Hieronder vallen hardere maatregelen tegen brievenbusmaatschappijen. Helaas gaat het CDA niet expliciet in op hoe Nederland de belastinginkomsten in ontwikkelingslanden kan verbeteren.

SLECHT

KLIMAAT

- **Klimaatplannen gericht op maximaal 1,5 graad opwarming: matig**
- **Erkenning van extra verantwoordelijkheid klimaatcrisis globale noorden: slecht**
- **Klimaatfinanciering: slecht**
- **Verlies en schade: slecht**

Bij het CDA is klimaat niet een sterk onderdeel van het internationale beleid. Zo worden klimaatfinanciering en verlies en schade niet genoemd in het programma. Er is ook geen indicatie dat het CDA vindt dat het globale noorden meer verantwoordelijkheid draagt voor de klimaatcrisis. De partij committeert zich wel aan het halen van de Parijsdoelen. Ze maken daarbij niet duidelijk of ze inzetten op een maximum van 1,5 graad opwarming of 2.

SLECHT

VOEDSEL

- **Landrechten: slecht**
- **Promotie voedselzekerheid voor vrouwen en gemeenschappen: matig**
- **Promotie kleinschalige duurzame landbouw en transitie uit industriële landbouw: slecht**

Het CDA benoemt het thema landrechten alleen binnen het kader van Nederland. In het programma staat niets over landrechten in het globale zuiden, laat staan over landrechten van boerinnen. Er wordt aangeven dat de Nederlandse landbouwexpertise ook van belang is voor de internationale voedselzekerheid. Het programma is er duidelijk op gericht om Nederlandse boeren te steunen. Er wordt gewezen op de noodzaak van verduurzaming. Dit willen ze doen op basis van zelfregulering en innovaties door de boeren zelf. De intentie om bij te dragen aan landbouwontwikkeling en voedselzekerheid in het globale zuiden is er. Echter, deze richt zich niet op boerinnen

en het vormen van kleinschalige duurzame voedsellandbouw. In plaats daarvan voeren Eurocentrische oplossingen en eigen handelsbelang (productieverhoging en “made in Europe”) de boventoon. Ook wordt er herhaaldelijk populistisch gedachtegoed verkondigd. Zo zijn er zorgen over bevolkingsgroei in Afrika, maar niet over ongelijkheid, oneerlijke concurrentie (EU-landbouw subsidies), import van oneerlijke en schadelijke landbouwgrondstoffen, landroof, milieuschade en schade door klimaatverandering. Terwijl juist die problemen vragen om Nederlandse en Europese oplossingen.

GRONDSTOFFEN

- **Wetgeving om mensenrechtenschendingen en milieuschade aan te pakken: slecht**
- **Stop investering in fossiele brandstoffen: slecht**
- **Circulair grondstoffen gebruiken: matig**

CDA wil geen onnodige regels voor bedrijven, terwijl door meerdere instanties is geconcludeerd dat wetgeving om mensenrechtenschendingen en milieuschade in toeleveringsketens aan te pakken nodig is. Om een “gelijk speelveld” te behouden zet de CDA in op Nederlandse aanvullingen om Europese regels te beperken. CDA pakt de risico’s in de grondstoffentekens niet aan. Wel willen ze dat Nederland en de EU minder afhankelijk worden van andere landen voor energie en grondstoffen. Hun strategie ziet erop toe dat Nederland voor vitale technologieën, energie en grondstoffen niet te afhankelijk is van andere landen. Door kortere ketens te initiëren, wil het CDA de belastende druk op het milieu verlagen. Het CDA zwijgt over het stoppen van de schadelijke fossiele brandstoffenfinanciering. CDA wil geen regels voor bedrijven, ook al is er meerdere malen geconcludeerd dat wetgeving nodig is om mensenrechtenschendingen en milieuschade in toeleveringsketens aan te pakken. Om een gelijk speelveld te behouden zet de CDA in om Nederlandse aanvullingen op Europese regels te beperken.

VOOR EEN LAND DAT WE DOOR WILLEN GEVEN.

VOLKSPARTIJ VOOR VRIJHEID EN DEMOCRATIE (VVD)

VROUWENRECHTEN

- **Intersectionaliteit: slecht**
- **Vrouwenrechten internationaal: slecht**
- **Vrouwenrechten dwarsdoorsnijdend: slecht**

In het programma van de VVD worden vrouwenrechten op geen enkele plek specifiek benoemd. Evenmin is er aandacht voor diversiteit op basis van achtergrond, seksuele geaardheid of andere factoren. Ook in internationale handel en ontwikkelingssamenwerking wordt de positie van vrouwen niet genoemd. Het programma is genderblind.

BELASTINGONTWIJKING

- **Aanpak belastingontwijking: slecht**
- **Aandacht voor ontwikkelingslanden in belastingplannen: slecht**
- **Invoering digitale belastingen: slecht**

De VVD wil een einde aan fiscale constructies waarmee bedrijven belastingen kunnen ontduiken of ontwijken. Binnen internationaal (OESO) verband pleiten ze voor afspraken over een minimumniveau aan belastingen. De vraag is echter of de VVD écht bereid is krachtigere nationale stappen te zetten om de Nederlandse hoofdrol in het faciliteren van belastingontwijking aan te pakken. Want tegelijkertijd blijft de VVD nog altijd inzetten op lage belastingen om bedrijven naar Nederland te trekken. Hiermee lijkt de VVD mee te blijven doen aan belastingen tegen bodemtarieven. Dit is voor alle landen, inclusief Nederland, ongunstig. Verder komt in de plannen niet naar voren dat ze in willen zetten op een eerlijkere fiscale relatie met ontwikkelingslanden. Ze zijn terughoudend over het belasten van de digitale sector.

SLECHT

KLIMAAT

- **Klimaatplannen gericht op maximaal 1,5 graad opwarming: slecht**
- **Erkenning van extra verantwoordelijkheid globale noorden: slecht**
- **Klimaatfinanciering: slecht**
- **Verlies en schade: slecht**

De VVD noemt het Akkoord van Parijs in hun programma. De gepresenteerde plannen lijken echter niet in lijn met de doelen van het akkoord. Het is heel duidelijk dat de VVD niet een internationaal solidair platform in gedachten heeft - ze zijn vooral afwachtend. Dat blijkt uit het emissiereductiedoel voor 2030 van 49 procent, dat alleen wordt verhoogd als het moet van de EU. Niets uit het programma laat zien dat ze zich, als onderdeel van het globale noorden, verantwoordelijker voelen voor de klimaatcrisis. In het hoofdstuk 'buitenland' wordt klimaat niet genoemd en voert handel de absolute boventoon.

SLECHT

VOEDSEL

- **Landrechten: slecht**
- **Promotie voedselzekerheid voor vrouwen en gemeenschappen: slecht**
- **Promotie kleinschalige duurzame landbouw en transitie uit industriële landbouw: slecht**

Landrechten worden één keer genoemd. En wel in het kader van het mogelijke risico dat Nederlandse landbouwgronden eventueel zouden kunnen worden overgenomen door buitenlandse investeerders. Het partijprogramma claimt voedselsoevereiniteit van Nederland en Europa en ziet Nederland als belangrijke exporteur van landbouwtechnologie en voedselproducten. Er is geen aandacht voor de voetafdruk van de Nederlandse landbouw op het mondiale klimaat, ontbossing,

mensen- of vrouwenrechten. De enige oplossing die de VVD ziet voor verduurzaming, is investeren in precisielandbouw en innovaties die de Nederlandse milieu- en klimaatimpacts in Nederland wat inperken. Er wordt niets gezegd over de impact op de rest van de wereld of het leveren van een bijdrage aan een mondiale transitie. Ontwikkelingssamenwerking moet het Nederlandse eigen belang te dienen en is voorwaardelijk. Voedselzekerheid en vrouwenrechten buiten Europa staan niet op de agenda.

MATIG

GRONDSTOFFEN

- **Wetgeving om mensenrechtenschendingen en milieuschade aan te pakken: slecht**
- **Stop investering in fossiele brandstof: matig**
- **Circulair grondstoffen gebruiken: matig**

De VVD wil zo min mogelijk dat hele bedrijfstakken voor toelevering van grondstoffen van één land afhankelijk zijn. Om niet afhankelijk te zijn van anderen, wil de partij zelf grondstofvoorraden aanleggen. Het eerlijk en verantwoord maken van de ketens blijft onbesproken. Wel is hun idee om toe te werken naar een circulaire economie. Dit omdat de Nederlandse mobiliteits- en transportsector nu vooral afhankelijk is van fossiele brandstoffen. De partij heeft geen harde eisen voor een financieringsstop van die fossiele brandstoffen. De VVD spreekt zich niet uit voor wetgeving, noch voor vrijwillige regels, omtrent maatschappelijk verantwoord ondernemen.

SAMEN AAN DE SLAG.

STAATKUNDIG GEREFORMEERDE PARTIJ (SGP)

VROUWENRECHTEN

- **Intersectionaliteit: slecht**
- **Vrouwenrechten internationaal: slecht**
- **Vrouwenrechten dwarsdoorsnijdend: slecht**

De taal van het gehele SGP programma is sterk anti-gendergelijkheid. De SGP ziet het 'klassieke' gezin van man, vrouw en kinderen als het uitgangspunt. Die waardering willen ze vastleggen in een speciaal artikel in de Grondwet. Volgens de SGP ligt dit klassieke gezin behoorlijk onder vuur dankzij 'fanatieke genderactivisten die gendergelijkheid willen afdwingen als het nieuwe normaal'. Hoewel de SGP benoemt dat intersekse en transgender personen moeten worden bijgestaan waar mogelijk, zien ze niks in het genderneutraal maken van wc-bordjes en kinderkleding. Ook stelt de SGP het recht op abortus ter discussie. Vrouwenrechten en LHBTI-rechten worden in de rest van het programma niet genoemd.

BELASTINGONTWIJKING

- **Aanpak belastingontwijking: matig**
- **Aandacht voor ontwikkelingslanden in belastingplannen: goed**
- **Invoering digitale belastingen: goed**

Omdat multinationals nog te vaak nauwelijks belasting afdragen aan Nederland, wil de SGP dat grote ondernemingen een eerlijke bijdrage leveren aan de totale belastingopbrengst. Hiervoor willen ze de mazen in ons fiscale stelsel dichten. Om belastingontwijking zoveel mogelijk tegen te gaan, is een internationale aanpak van soort misstanden nodig. Wel hameren ze erop dat belastingen een nationale aangelegenheid dient te blijven. Dit is een standpunt dat sterke internationale actie in de weg kan staan. Daarnaast erkennen ze het belang van eerlijke belastingen voor ontwikkelingslanden. Hiervoor initiëren ze een rechtvaardig belastingbeleid. De SGP is voor de invoering van een belasting op de digitale sector.

SGP

SLECHT

KLIMAAT

- **Klimaatplannen gericht op maximaal 1,5 graad opwarming: slecht**
- **Erkenning van extra verantwoordelijkheid klimaatcrisis globale noorden: slecht**
- **Klimaatfinanciering: slecht**
- **Verlies en schade: slecht**

Bij de SGP is klimaat niet goed vertegenwoordigd. Zo wordt gesteld dat 49 procent emissiereductie niet haalbaar is. Het zou te veel kosten om daaraan vast te houden. Het liefst zien ze dit soort afspraken over uitstoot dan ook niet terug in wetten. Ze gaan zelfs zó ver, dat ze stellen dat de doelen misschien wel naar beneden moeten worden bijgesteld. Klimaat is geen onderwerp in de buitenlandplannen van de SGP.

SLECHT

VOEDSEL

- **Landrechten: slecht**
- **Promotie voedselzekerheid voor vrouwen en gemeenschappen: slecht**
- **Promotie kleinschalige duurzame landbouw en transitie uit industriële landbouw: matig**

Het programma van de SGP schenkt geen aandacht aan landrechten, behalve dat landbouwgrond niet gebruikt mag worden voor duurzame energie. Honger en voedselzekerheid wordt alleen genoemd in de context van het terugdringen van migratie. Er is aandacht voor het belang van meer lokale voedselsystemen in Nederland en het stimuleren van verduurzaming van de landbouw. Hierin ontbreekt wel de internationale invalshoek. In het programma wordt een proactieve rol voor vrouwen afgewezen.

SGP

MATIG

GRONDSTOFFEN

- **Wetgeving om mensenrechtenschendingen en milieuschade aan te pakken: matig**
- **Stop investering in fossiele brandstof: matig**
- **Circulair grondstoffen gebruiken: matig**

Voor de SGP zijn vrijwillige regels voor bedrijven wenselijk. Pas als deze niet effectief blijken, is wetgeving nodig. Die wetgeving is slechts een volgende stap om mensenrechtenschendingen en milieuschade aan te pakken. Deze moet echter wél uitvoerbaar en te handhaven zijn, volgens de SGP. Op EU-niveau pleit de SGP ervoor dat landen hun IMVO-beleid beter met elkaar stroomlijnen. De partij houdt hierbij geen rekening met het feit dat er reeds overtuigende informatie ligt om dit te bewerkstelligen. De SGP is van mening dat Nederland echt minder afhankelijk moet worden van fossiele brandstoffen. Het moet streven naar internationale afspraken over een eerlijke en duurzame grondstofverdeling. De partij vermeld verder niks over eerlijke en verantwoorde grondstofwinning. Wel moet het hergebruik van grondstoffen volgens de SGP worden gestimuleerd. Dit kan, zo stellen ze, door de Nederlandse energievoorzieningen te verduurzamen.

IN VER-TROUWEN.

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID (PVV)

SLECHT

VROUWENRECHTEN

- **Intersectionaliteit: slecht**
- **Vrouwenrechten internationaal: slecht**
- **Vrouwenrechten dwarsdoorsnijdend: slecht**

Vrouwenrechten ontbreekt compleet in het programma van de PVV. De enige verwijzingen naar vrouwen die zij maken, is wanneer zij in een slachtofferrol geplaatst worden.

SLECHT

BELASTINGONTWIJKING

- **Aanpak belastingontwijking: slecht**
- **Aandacht voor ontwikkelingslanden in belastingplannen: slecht**
- **Invoering digitale belastingen: slecht**

De PVV besteed geen enkele aandacht aan belangrijke thema's als het tegengaan van belastingontwijking door bedrijven, of welke maatregelen Nederland dient te treffen om belastingontwijking in ontwikkelingslanden te voorkomen. Ook heeft het geen plannen om de digitale economie te belasten.

SLECHT

KLIMAAT

- **Klimaatplannen gericht op maximaal 1,5 graad opwarming: slecht**
- **Erkenning van extra verantwoordelijkheid klimaatcrisis globale noorden: slecht**
- **Klimaatfinancering: slecht**
- **Verlies en schade: slecht**

Dat de PVV klimaatbeleid onzin vindt, is duidelijk te zien in dit citaat: "Klimaatwet, het Klimaatakkoord en alle onzinnige maatregelen gaan onmiddellijk de prullenbak in." Verder wil de PVV dat het ontwikkelingsbudget verdwijnt, evenals subsidies voor duurzame energie.

PARTIJ VOOR DE **VRIJHEID**

SLECHT

VOEDSEL

- **Landrechten: slecht**
- **Promotie voedselzekerheid voor vrouwen en gemeenschappen: slecht**
- **Promotie kleinschalige duurzame landbouw en transitie uit industriële landbouw: slecht**

Het PVV-programma heeft een duidelijke racistische ondertoon. De partij heeft duidelijk geen doelstellingen op landrechten en voedselzekerheid, laat staan voor vrouwen. Het programma bevat wél een opmerking om de schaalvergroting in de landbouw te stoppen. Tenminste, alleen in Nederland en niet in het buitenland. Mede op het punt van vrouwenrechten bevat het programma racistische elementen.

SLECHT

GRONDSTOFFEN

- **Wetgeving om mensenrechtenschendingen en milieuschade aan te pakken: slecht**
- **Stop investering in fossiele brandstof: slecht**
- **Circulair grondstoffen gebruiken: slecht**

PVV wil niet van het gas af. Ook is de partij tegen subsidies voor klimaatactie en andere nodige duurzame aanpassingen. Over IMVO-wetgeving om mensenrechtenschendingen en milieuschade aan te pakken doet de PVV geen uitspraken.

NEDERLAND WEER VAN ONS.

FORUM VOOR DEMOCRATIE (FVD)

SLECHT

VROUWENRECHTEN

- **Intersectionaliteit: slecht**
- **Vrouwenrechten internationaal: slecht**
- **Vrouwenrechten dwarsdoorsnijdend: slecht**

De enige keren dat er in het programma van FvD gerefereerd wordt naar vrouwenrechten of andere vormen van gelijkwaardigheid, is dit in negatieve zin. De thema's worden belachelijk gemaakt. Ook wordt er actief voorgesteld om de emancipatie terug te draaien, bijvoorbeeld door quota's af te schaffen.

SLECHT

BELASTINGONTWIJKING

- **Aanpak belastingontwijking: slecht**
- **Aandacht voor ontwikkelingslanden in belastingplannen: slecht**
- **Invoering digitale belastingen: slecht**

Forum voor Democratie heeft geen plannen voor het tegengaan van belastingontwijking, laat staan voor het verminderen van de Nederlandse rol in het faciliteren belastingontwijking in ontwikkelingslanden. Wel geven ze aan de digitale economie te willen belasten. Het is echter onduidelijk of ze hierbij willen samenwerken met de OESO of EU. Dit gezien hun negatieve houding tegenover de EU op het gebied van belastingzaken.

SLECHT

KLIMAAT

- **Klimaatplannen gericht op maximaal 1,5 graad opwarming: slecht**
- **Erkenning van extra verantwoordelijkheid klimaatcrisis globale noorden: slecht**
- **Klimaatfinanciering: slecht**
- **Verlies en schade: slecht**

Het FvD wil alle klimaatafspraken opzeggen, evenals internationale steun. Ze willen niet meewerken aan oplossingen voor het klimaatprobleem.

SLECHT

VOEDSEL

- **Landrechten: slecht**
- **Promotie voedselzekerheid voor vrouwen en gemeenschappen: slecht**
- **Promotie kleinschalige duurzame landbouw en transitie uit industriële landbouw: matig**

Het programma heeft een sterke racistische toon. Volgens FvD staan landrechten in Nederland onder druk vanwege migratie. De partij is tegen ontwikkelingssamenwerking en daarom ook tegen voedselzekerheid en steun aan duurzame landbouw in het globale zuiden. Het programma benadrukt het belang van het nationale voedselsysteem, korte ketens en de noodzaak om de herkomst van voedsel te traceren.

SLECHT

GRONDSTOFFEN

- **Wetgeving om mensenrechtenschendingen en milieuschade aan te pakken: slecht**
- **Stop investering in fossiele brandstof: slecht**
- **Circulair grondstoffen gebruiken: slecht**

Het FvD spreekt zich niet uit over IMVO-wetgeving om mensenrechtenschendingen en milieuschade aan te pakken. Wel ziet de partij graag dat Nederland afhankelijk blijft van fossiele brandstoffen. Daarom moeten subsidies op zonneparken en windparken gestopt worden. FvD wil graag dat er een onderzoek komt naar de Nederlandse en Europesee productie van grondstoffen. Dit om afhankelijkheid van andere landen te voorkomen. Circulariteit komt niet ter sprake bij het FvD.

STEM NEDERLAND TERUG.

4. Begrippenlijst

• Akkoord van Parijs/ Parijsdoelen:
Dit is een internationaal verdrag om de opwarming van de aarde te beteugelen. Het akkoord is gepresenteerd op de klimaatconferentie van Parijs 2015. In het Akkoord werd de bovengrens van 2 graad opwarming ten opzichte van het pre-industriële tijdperk voor het eerst in een juridisch instrument vastgelegd. Bovendien wordt het streven vastgelegd om de opwarming beperkt te houden tot 1,5 graad.

• Belastingparadijs: Een belastingparadijs is een land die het vermijden van belasting betalen (belastingontwijking) faciliteert voor grote bedrijven volgens de OESO door de volgende maatregelen: 1) Heft geen of slechts weinig belasting op belastbaar inkomen.
2) Wisselt geen (of gebrekkig) informatie uit met andere landen (denk aan het bankgeheim).
3) Is weinig transparant (bijvoorbeeld over de uiteindelijke eigenaren van bedrijven).
4) Kent belastingvoordelen toe aan bedrijven die geen substantiële activiteiten in het land hebben (brievenbusfirma's).

• Brievenbusfirma's: Bedrijven die alleen geregistreerd staan in Nederland maar verder geen werknemers of substantiële activiteiten in Nederland hebben.

• Emissiereductie:
Uitstootvermindering van stoffen die (mogelijk) een schadelijk effect op het milieu hebben

• Feminisme:
Feministen zetten zich in voor sociale, politieke en economische gelijkheid tussen alle genders. Feminisme is daarmee een reactie op het patriarchaat: een machtssysteem waarin de rol van de man dominant is en een systeem dat voordeel geeft aan alles wat stereotyperend 'mannelijk' is. In het feminisme kijken we naar hoe scheve machtsverhoudingen en systematische onderdrukking leiden tot ongelijkheid en armoede én hoe dit kan worden opgelost.

• IMVO-wetgeving:
Bindende wetgeving om internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen door bedrijven te verplichten nu dat vrijwillige maatregelen onvoldoende blijken te zijn om mensenrechtenschendingen door (Nederlandse) bedrijven in ketens te voorkomen.

• Intersectionaliteit: Bij intersectioneel feminisme gaat het om de interactie tussen diverse factoren bij het bespreken van ongelijkheid. We bekijken dus niet alleen de verschillen tussen vrouw/ man/ x, maar ook tussen etnische groeperingen, economische klassen, leeftijd, religie, geografische locatie, seksuele oriëntatie, socio-economische achtergrond, beperkingen en andere factoren. In de strijd voor echte gendergelijkheid is het belangrijk

om te weten hoe gender-discriminatie overlapt met andere vormen van uitsluiting en onderdrukking en wat de impact daarvan is.

• Intersekse persoon:
Intersekse verwijst naar de ervaringen van mensen die geboren zijn met een lichaam dat niet past binnen de normatieve definities van man en vrouw. Intersekse gaat niet over seksuele oriëntatie of genderidentiteit.

• Ketenverantwoordelijkheid:
Voor bedrijven houdt maatschappelijk verantwoord ondernemen niet op bij de poort van hun bedrijf. Ook toeleveranciers, onderaannemers en afnemers die betrokken zijn bij de productieketen zouden maatschappelijk verantwoord moeten ondernemen

• LHBTI-rechten:
Gelijke rechten voor lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuele mensen, transgender en intersekse personen.

• OESO:
De OESO is een samenwerkingsverband van 36 (voornamelijk rijke) landen om sociaal en economisch beleid te bestuderen en te coördineren.

• Transgender persoon:
Transgender personen voelen zich niet, of niet helemaal, thuis in de gender- en geslachtsrol die past bij het geslacht en gender die hen bij de geboorte werden toegewezen

• Verlies en schade: vergoedingen voor schade aan ontwikkelingslanden veroorzaakt door klimaatverandering

FACTS &FIGURES

1. Gemiddeld zijn vrouwen wereldwijd **4 uur en 25 minuten** per dag kwijt aan onbetaalde zorg- en huishoudelijk werk. Mannen zijn gemiddeld 1 uur en 23 minuten per dag kwijt.

2. Deze ongelijke verdeling verbetert wel, maar heel langzaam. Zoals het nu gaat duurt het nog **209 jaar** voordat vrouwen en mannen de taken eerlijk verdeeld hebben wereldwijd.

3. Wereldwijd dragen vrouwen jaarlijks **3000 miljard dollar (!) bij aan het mondiale BBP** (Bruto Binnenlands Product) door alle zorgtaken die ze doen voor zieken en ouderen. **Alleen de helft** van deze vrouwen wordt hier daadwerkelijk voor betaald.

4. **Twee derde van de banen in de gezondheidszorg** wereldwijd wordt vervuld door vrouwen. Veel van deze banen zijn slecht betaald en hebben slechte werkomstandigheden.

5. Wereldwijd is er een tekort aan zorgprofessionals. Dit **tekort wordt gevuld door 57 miljoen onbetaalde mensen,** vooral vrouwen. Het zijn vooral de armste en meest kwetsbare vrouwen in een land of regio die deze zorg en huishoudelijke taken opvangen en dan de dubbele last ervaren van onbetaald zorgwerk en slecht betaald, onzeker werk.

6. Onderzoek door het ILO in 2018 vond dat een **verdubbeling van investeringen in de zorg economie** zou leiden tot **475 miljoen nieuwe banen** in 2030, of 269 miljoen nieuwe banen wereldwijd.

7. Rijke landen besteden ieder jaar **ongeveer tweeduizend dollar** aan de gezondheidszorg van een inwoner van dat land. In ontwikkelingslanden is dit gemiddeld **twintig keer minder** en in het ergste geval is dit dertig dollar per persoon.

8. Gedurende de afgelopen tien jaar zijn betalingen aan **schulden door ontwikkelingslanden met 85% toegenomen,** dit gaat ten koste van het geld dat die overheden beschikbaar hebben om aan publieke voorzieningen uit te geven.

9. Jaarlijks lopen ontwikkelingslanden **tussen de 100 miljard en de 200 miljard dollar** mis door belastingontwijking door grote multinationale bedrijven.

10. Uit dit onderzoek van ActionAid in 2020 blijkt dat ontwikkelingslanden per jaar **1.8 miljard euro** mislopen als gevolg van belastingontwijking via brievenbusmaatschappijen in Nederland, bijna een **verviervoudiging** ten opzichte van de vorige schatting in 2013.

11. **In de meeste gevallen (74%) is minder dan een derde van het 'corona team' vrouw.** En dat terwijl het gaat om beslissingen die veelal grote impact hebben op hun toekomst.

12. Luchtvaartmaatschappij KLM ontving een steunpakket van **3,4 miljard euro** om de coronacrisis te overleven. Daarentegen was de Nederlands klimaatfinanciering in 2020 **slechts 179 miljoen euro** (219 miljoen dollar).

13. Ondanks dat vrouwen in ontwikkelingslanden **80% van het voedsel produceren** via kleinschalig landbouw, bezitten zij **slechts 20% van het land wereldwijd.**

Stem op 17 maart voor wat écht belangrijk is.

actionaid